

Mahatma Gandhi i njegova potraga za dostojanstvom čovjeka

Sa pozivanjem na Romain Rollanda

Dr Chinmoy Guha

Profesor engleskog jezika, Univerzitet u Kalkuti, Indija

Nagrada Nacionalne akademije za književnost, 2019

L'Ordre National du merite (Francuska)

Chevalier des Arts et des Lettres (Francuska)

Chevalier des Palmes academiques (Francuska)

„To je uzrok koji on zastupa, čiji ishod, pobjedonosan ili poguban, može oblikovati sudbinu Evrope vijek ili više.“ - Romain Rolland za Alberta Schweitzera

‘Mali čovjek, sa naočarima i bez zuba, umotan u svoj bijeli ogrtač, nogu tankih poput čapljinih štula, gole glave i očišane grubom strnjikom, odgovarao je na pitanja koja su imala veliku neposrednost i pokazivala put ka novom čovječanstvu. Gandhi i njegova Satiagraha nisu samo divinizirali istoriju, već su je i humanizovali.

U „raspadajućem, starom svijetu“, gdje nije bilo „utočišta, nade, sjajnog svjetla“, Romain Rolland je Mahatmu Gandhija opisao kao „le dernier defenseur de l’humain“ („posljednjeg branioca humanog“) i „le Christ des Indes“ („Hristos Indije“). Kako svijetu prijeti ksenofobični nacionalizam, pokušajmo da ponovo pogledamo istoriju da bismo Gandhija ponovo procijenili u svjetlu stavova njegovog prvog i najpoznatijeg zapadnog biografa, nobelovca, francuskog romanopisca, dramskog pisca, biografa, muzikologa i mislioca Romain Rolland (1866-1944).

Isaija Berlin je dvadeseti vijek nazvao „najstrašnijim vijekom u zapadnoj istoriji“. Razočaran „čudovišnim zlostavljanjem“ koje je Evropa učinila svojom moći i šokantnim otkrićem nacionalizma kod mnogih njegovih sunarodnika u Francuskoj, Rolland je prema Indiji tražio hranu i svjetlost. Činilo se da je Gandhi mogao da odgovori na našu potragu za alternativnim diskursom u tom kritičnom trenutku istorije.

Rolland je postepeno stekao poštovanje prijatelja poput Tagore, Maksima Gorkog, Hermana Hesea, Stefana Cvajga, Frojda, Švajcera i Ajnštajna.

Dok je „Evropa padala kao kamen“, pružio je ruku prema Indiji. Njegov dnevnik o Indiji započeo je pozivom na univerzalni Kulturkampf, ‘une guerre mondiale des coeurs et des esprits’ (svjetski rat srca i uma) koji može roditi novi diskurs regeneracije, bez maske laži.

Rolland je za Gandhija i njegov pasivni otpor, „njegov izvanredan uticaj na Indijce“ i „magnetni efekat“ prvi put čuo od Dilipa Kumara Roia, bengalskog muzičara koji ga je posjetio u Parizu 23. avgusta 1920. Zabilježio je u svom novom dnevniku o Indiji, 'Propovijeda im pasivni otpor i odvrća ih od nasilja ... Čini se da su na njega uticale Tolstojeve ideje.'

Nije ni čudo što je bio privučen Gandijevom autohtonom alternativnom modelu u trenutku krize. Rolland je istraživao Gandijeve spise uz pomoć njegovog poznavanja engleskog jezika i sestre Madeleine i Nag, i to je ono što je 1922. godine napisao svom izdavaču Ganesan, „Je vois en lui le tipe le plus haut, le plus pur du nationalisme spiritualise ... vidim u Gandhiju najviši i najčistiji tip duhovnog nacionalizma, tip koji je danas jedinstven i koji bi mogao biti ponuđen kao model egoističnim i materijalizovanim nacionalizmima današnje Evrope. “I zabilježio je u svoj dnevnik, „ On je nacionalista, ali najveće i najuzvišenije vrste, koja bi trebalo da bude uzor svim sitnim, nižim ili čak zločinačkim nacionalizmima u Evropi. “(17-20. avgust 1922)

Istraživao je šest do osam mjeseci, a tekst je komponovao za tri nedjelje. Ono što je Rolland ovde pokušao, kao i u svim svojim biografijama, jeste kombinacija identifikacije sa predmetom biografije, objektivne analize i lične imaginacije. Kada je knjiga Mahatma Gandhi konačno objavljena, prvi odjeljak ove biografije završio se sljedećim redovima:

To je čovek koji je podstakao trista miliona ljudi na pobunu, koji je poljuljao temelje Britanskog carstva i koji je u ljudsku politiku unio najjači vjerski zamah u posljednje dvije hiljade godina.

U trenutku neviđene civilizacijske krize, Rolland će postepeno biti privučen Gandijevoj mješavini „individualizma, aktivizma i morala“ i „njegovom odlučnom protivljenju ugnjetavanju i načinu na koji je suprotstavio duhovni Istok protiv Zapada“. poniznost i tvrdoglavost. „Indija je izgubila sposobnost da kaže Ne“, primijetio je Rolland, „Gandhi joj je to vratio“.

Pozivajući se na Tagora i Gandhija, Rolland je napisao ono što je malo ko priznao na Zapadu:

Dva velika uma, oboje pokrenuta obostranim divljenjem i uvažavanjem, ali onoliko kobno razdvojena u osjećanjima koliko filozof može biti od apostola, sveti Pavle od Platona. Jer s jedne strane imamo duh religiozne vjere i dobročinstva koji žele da pronađu novo čovječanstvo. S druge strane, imamo inteligenciju, slobodnog rođenja, ogromnu, spokojnu, koja obuhvata cijelo postojanje.)

Zatim se odlučnije usredsredio na Gandhija:

U ovoj galeriji heroja teško da postoji neko vrijedniji od Gandhija. U Evropi sigurno nema nikoga - daleko od toga! Uprkos rezervama koje možemo imati prema određenim Gandijevim idejama i njihovim opasnim pogrešnim tumačenjima od strane njihovih učenika, ja mu se divim i poštujem ga.

Pitao se zašto „Gandijeva akcija od dvadeset godina u Južnoj Africi nije imala više odjeka u Evropi“ što je dokaz „nevjerovatne uskosti pogleda naših političkih ljudi, istoričara i ljudi vjere“; jer njegovi napori „čine epski duh bez premca u naše doba, ne samo snagom i postojanošću žrtve, već i konačnom pobjedom.“ Očigledno je da je on, daleko od puke idealizacije Gandhija, pokušavao da ga ocijeni u međunarodnom kontekstu. .

Kako su nastupale godine ekonomske depresije, Rolland je na Gandijev rođendan 1930. godine Reginaldu Reinoldsu poslao blistav tekst:

Usred oluja u kojima brod naše civilizacije koji tone , rizikuje da nestane sa svim svojim teretom, on je zvijezda koja nam pokazuje put - jedini put koji se još uvijek otvara koji vodi ka spasenju.

... Ova revolucija ne rađa opoziciju između rasa, klasa, nacija i religija; to ih okuplja. U svakom čoveku budi duboku vatru Jedne duše ... podsjeća „slobodne duhove“ kako da budu slobodni (što više nisu, osim u praznim govorima koji maskiraju njihovu servilnost); podsjeća sve ljude kako da poštuju jedni druge jednake sinove istog Oca - duh svjetlosti i ljubavi.

I konačno, Gandhi je došao u posjetu Rollandu sa svojom pratnjom na pet dana od 6. (uveče) do 11. decembra (popodne) 1931. u Villeneuve, Švajcarska. Rollandov prijatelj Edmond Privat, koji je primio Gandhija u Marseju, rekao mu je: „Očekivao sam da upoznam „homme de Dieu“ (bogočovjeka), osvjetljenog propovjednika, ali na kraju sam upoznao Sokrata.“ Kada je konačno stigao u njegovo selo, u njegovom dnevniku je dirljiv opis: 'Čekajući na pragu vile Lionnette, u mraku, kiši i slabom svjetlu naših električnih lampi, konačno vidim čovječuljka kako stiže u svom bijelom ogrtaču ...

Tokom njihovog susreta u decembru 1931. Rolland je bio duboko impresioniran Gandijevim velikim liderskim kvalitetima, samokontrolom, bezobraznom pronicljivošću i humorom. Po dolasku, 'naslonio je obraz na moje rame, obgrlivši me desnom rukom, a ja sam osjetio njegovu sivu glavu uz obraz; poljubac Svetog Dominika i Svetog Franje! 'Ubrzo bi napisao prijatelju: „On je nesalomljiv čovječuljak, iako izgleda krhko; umor je riječ za koju ne zna. 'Gandijeva nova maksima, „Istina je Bog“ izgledala je upravo ono što je Rolland čekao. Poput Tagorove kontroverzne posjete Musolinijevoj Italiji 1926. godine, Gandijev plan za putovanje u Rim uzburkao je Rollanda. Trudio se svim silama da ga razuvjeri, ('Dugo sam vremena proveo stavljajući ga na oprezu '), ali Gandhi je izgledao previše pronicljiv i pragmatičan da bi ga fašistički vladar prevario (' Ne postoji politički trik koji ga može uhvatiti '). Rolland je istakao moralno i socijalno stanje Evrope. Neizbježno su razgovarali o „'oktopus a l'Argent anonimu“ („bezlična hobotnica novca“), Svamiju Vivekanandi, Tolstoju i plačućoj potrebi da se govori neprijatna istina. Posljednje večeri, Gandhi je zamolio Rollanda da svira Betovena, čija je Rollandova biografija jednom privukla Miru. Rolland je svirao Betovenovog Andantea iz Pete simfonije i Jelisejska polja iz Gluckova Orfeja. „Neslomljivi čovječuljak“ za njega je bio Rattenfanger (Pied Piper) u legendi.

„Nije u pitanju čovjek Gandhi, pa čak ni Indija“, napisao bi Rolland Albertu Schweitzeru 23. septembra 1932, tokom Gandijevog 21-dnevnog posta za nedodirljive. „Uzrok je koji on zastupa, čiji ishod, pobjedonosan ili poguban, može oblikovati sudbinu Evrope vijek ili više: - Nenasilje“.

Gandiju je napisao 2. maja 1933:

U ovom tragičnom trenutku istorije, kada je čitav svijet izložen najgroznijem nasilju, uoči Svjetskog rata, nadmašujući po okrutnosti i razmjerama sve ono što je prije bilo, - trenutak kada je cijelo čovječanstvo podijeljeno između tlačitelja i potlačenih, a kada ovi, izluđeni svojim patnjama i nepravdom, kao da su pijani nasiljem koje ih rađa, ne vide nikakvo drugo okretanje upravo tom nasilju, - vaše samospaljivanje te svete Pravde koja je sva ljubav i nijedno nasilje ne poprima univerzalnu i svetu vrijednost - poput Krsta. Mada avaj! Krst nije spasao svijet, pokazao je svetu put da se spasi, a njegovi zraci su osvjetlili noć miliona nesrećnih ljudi.

I ranije 22. oktobra 1932:

Čitavo čovječanstvo je zainteresovano za rezultate velikog eksperimenta koji vodite i niko, pa ni vi, ne može unaprijed znati rezultate. Možemo ih samo čekati i vjerovati, dok se 'veliki eksperiment' odvija prema strogim zakonima Istine - poput nauke.

Da Rolland nije bio potpuno uvjeren u post kao metod protesta, Gandhi bi sam objasnio razlog Madeleine Rolland 6. januara 1933:

Čitava koncepcija izgleda tako nova, a ipak mi se čini kao logičan ishod molitvenog traženja istine. Nema molitve bez posta, a post koji nije sastavni dio molitve puko je mučenje tijela ne čineći nikome dobro. Pravi post je intenzivan duhovni napor, duhovna težnja. To je pokora i proces samočišćenja ...

Gandijevo „nenasilje“ bilo je paroksizam napete energije, herojstvo neprihvatanja - veličina i potreba koja je u ovom času toliko važna zbog brutalnosti koja je oslobođena ...

Vitalno pitanje je: da li je revidirao svoje mišljenje o Gandhiju 30-ih, kako izgleda nekoliko zapadnih naučnika (poput Bernarda Duchatelet-a, R. A. Francis-a i David James-a Fisher-a)? Kako je fašizam pokazao svoje očajne, Rolland se postepeno preselio u sovjetski prostor za rješenje svjetske krize. Želio je da ujedini Lenjina i Gandhija, eksperiment na koji se niko drugi nije usudio da smisli. I dalje je ostao nepokolebljiv u svojoj vjeri u Hrista iz Indije. „Moj sud o Gandhiju se uopšte nije promijenio. Gandhi proširuje ljudsku energiju do krajnjih granica ...

Kako je drugi svjetski rat napadao Evropu, on će preispitati Gandhija u završnoj fazi njegove duge borbe protiv nepravde i bola:

Mislio sam da sam pronašao odgovor u otkrivenju koje mi je 1922. godine donio Gandhi, mali indijski sveti Franjo. Da li je u naborima kućnog ogrtača u svojoj Ahimsi nosio herojsko Nenasilje koje se opire i ne bježi, ključ našeg oslobođanja od budućih masakra? Toliko mi je trebalo da vjerujem da sam nekoliko godina strastveno vjerovao u to i velikodušno sam radio na širenju ove vjere. Bio sam siguran - i ne povlačim ništa - da se samo u ovome može naći spas našeg svijeta pretovarenog zločinima, prošlošću, sadašnjošću i budućnošću.

Ali da bi ovo omogućio, svijet je to morao, i prije svega je morao da nađe snage za to; jer je takva vjera zahtijevala saglasnu samopožrtvovanost naroda heroja, a poslijeratna klima nije bila takva da podstakne takvu rasu na Zapadu ... Sa kakvom sam strepnjom pratio smjeli i strpljivi indijski eksperiment!

Moram da priznam, avaj, da iako moje divljenje, moje poštovanje i ljubav prema Gandhiju nikada nisu prestali da rastu, ubrzo sam stvorio svakakve rezerve u pogledu efikasnosti njegove taktike, posebno na Zapadu.

Kolebajući se između dva ekstremna pola, Rolland je i dalje obožavao Gandhija i 'njegov duh koji je bio u stalnoj evoluciji' u mračnim danima njemačke okupacije u Francuskoj. Ali priznao je 1939. uoči katastrofe Drugog svjetskog rata:

Politika je užasan posao, sa vrlo malo povezivanja s etikom. Gandijevi napori bili su usmjereni upravo na vjenčanje njih dvoje.

Njegovo ubistvo ostaje simbolično.

Završavam ovo izlaganje u Sarajevu sa dva citata Gandhijija, tako neprestano relevantna u ovim promjenljivim vremenima:

„Oko za oko čini cijeli svijet slijepim.“

„Vi morate biti promjena koju želite da vidite u svijetu.“

Ono što je najvažnije, u doba raspada i propadanja, Gandhi je istakao dostojanstvo čovjeka i snagu svakog od nas.